

Socialdepartementet

Örnsköldsviks kommuns yttrande, Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15)

Örnsköldsviks kommun tillstyrker merparten av förslagen som ges i utredningen och anser att de i huvudsak är väl bearbetade och belagda med forskningsunderlag. Kommunen anser att intentionen med minskade skillnader i kravställande mellan kommunerna är ett gott tecken och att det ökar rättssäkerheten för individen samtidigt som det bör minska riskerna för välfärdsbedrägerier. Dock finner kommunen att vissa delar av förslagen innebär att det är svårt att uppnå målet med egenförsörjning, men att flertalet av förslagen tillsammans kan öka möjligheterna till självförsörjning. Förändringar i försörjningsstödet kan påverka barns och ungas levnadsförhållanden. Om stödet minskar eller villkoras hårdare kan det leda till ökad ekonomisk stress i familjer, vilket i sin tur kan påverka barns välbefinnande, skolprestationer, möjlighet att delta i fritidsaktiviteter etc. Örnsköldsviks kommun anser även att det är viktigt att poängtera att utbildning kan vara viktigt för att komma vidare till självförsörjning.

Örnsköldsviks kommun ser fram emot att ekonomiskt bistånd får ett starkare kunskapsstöd för att säkra verksamheten och att det ges utbildningssatsningar från Socialstyrelsen för att stärka rättssäkerheten kring bistånd.

Örnsköldsviks kommun har följande specifika kommentarer utifrån de förslag som utredningen föreslår.

Jobbpremien

Införandet av jobbpremien har Örnsköldsviks kommun ställt sig tveksam till då det tenderar ge liten effekt till en stor kostnad på flera fronter. Det gagnar ett fåtal individer men ger stor påverkan i myndigheters arbete och lagförändringar som också är resurskrävande.

Bidragstak

Örnsköldsviks kommun ställer sig bakom utredarnas översyn och förslag till införandet av ett bidragstak för att på så sätt göra det attraktivare att vara i arbete än att motta bidrag. Detta skulle vara en lösning för att öka antalet som utför arbete i kommunen som har en åldrande population och är i stort behov av arbetskraft.

Örnsköldsviks kommun delar även bilden av den heterogena gruppen som är berörd och ställer sig därför positiva till att inte införa begränsningar i socialnämndens

individuella bedömningar. Merparten av individer i kommunens målgrupp är dock att betrakta som arbetsföra vilket innebär att ett tak torde lämpa sig väl. Fokus för socialnämnden bör läggas på motivationsarbete med klienterna samt satsningar på lågtröskelverksamhet för de som varit från arbetsmarknaden ett längre tag.

Riksnormen

En översyn och förändring kring riksnormen välkomnas då det bör finnas en likriktning kring beslut och beviljande av bistånd i hela landet. Någon fara för att åsidosätta barnkonventionen i detta kan Örnsköldsviks kommun inte se då det finns stort utrymme för att främja barns hälsa och utveckling genom riktade medel, samt genom exempelvis införandet av aktivitetskort och andra delar från både skola, fritidsverksamheter och civilsamhället.

Kompletterande bistånd vid deltagande i studier inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program

Studier och utbildning måste fortsatt betraktas som legitimt skäl till försörjningsstöd, inte som ett undantag. Örnsköldsviks kommun finner att det kan finnas ett intresse av att stimulera till studier inom gruppen för ekonomiskt bistånd via arbetsmarknadspolitiska program och liknande då kommunen, och omkringliggande kommuner, har arbetsbrist redan idag. Lokalt riktade satsningar med bibehållet försörjningsstöd under en tid kan vara moroten för den enskilde att därefter söka CSN för ytterligare studier och då inte enbart för basnivå.

Förslagen om kompletterande bistånd vid deltagande i studier är positiva. Örnsköldsviks kommun ser positivt på utredningens fokus på vägledning för biståndsmottagare i studier. Det är dock av stor vikt att roller och ansvar mellan olika aktörer tydliggörs och att tillgången till studievägledning och elevstöd i vuxenutbildningen säkras. Kommunala skolhuvudmän behöver kompenseras med statliga finansieringen för de eventuella merkostnader som förslaget innebär.

Örnsköldsviks kommun anser att barns rätt till kultur, fritid och delaktighet måste bevaras även inom ekonomiskt utsatta hushåll.

Utökad uppgiftsskyldighet för bättre kontroll av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande

Örnsköldsviks kommun välkomnar utökad samarbete med övriga myndigheter för att minska riskerna till felaktiga utbetalningar m.m. Kommunen ser också att ett generellt utökad samarbete, mellan både Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i planering kring klienter, ska gynnas.

Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst

Kommunens erfarenhet i frågan kring personer utan sjukdomsgrundande inkomst, är att samarbetet och samverkan mellan socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt sluten- och öppenvården behöver främjas med klara samverkansdirektiv och klargjorda ansvarsområden för att gagna den enskildes varande i sin situation.

Strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan

Klargjorda ansvarsområden mellan socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt sluten- och öppenvården är en del i det ansvarsfördelade samarbetet som bör främjas. Detta görs i viss mån redan idag mellan främst socialtjänst och vården, men här saknas allt som oftast Försäkringskassans medverkan varför planeringen många gånger faller platt och den enskilde dubbelbestraffas i stället för att få erforderlig hjälp och stöd.

Utredningens övriga uppdrag

En kartläggning av forskningsläget och presentation av det från Socialstyrelsen välkomnas av handläggare som stöd i det dagliga arbetet.

Tidpunkten för införande

Enligt förslaget föreslås jobbpremien träda i kraft den 1 januari 2027. Någon större ingripande förändring för kommunerna avser inte detta ha vilket Örnsköldsviks kommun är tacksam över då den nya socialtjänstlagen då ännu inte hunnit sätta sig i kommunerna.

Örnsköldsviks kommun har även fått information om andra omställningar kring ekonomiskt bistånd som kommer att träda i kraft under 2026 vilket innebär stort arbete. Detta förslag innebär att det eftersträvaransvärda klientnära arbetet riskerar att skjutas på framtiden, vilket i sig innebär att fler kommer längre ifrån arbete.

Ekonomi

Örnsköldsviks kommun ser att omställningsarbetet för att genomföra förslagen som innefattar arbetssätt, metodik och utveckling av verksamhetssystem kommer att ta stora resurser i anspråk. Vidare ser kommunen förslagen också som en potentiell framgångsfaktor i arbetet med att nå självförsörjning. Detta innebär dock att kommunen inledningsvis kommer lägga pengar på det som inte direkt gagnar den enskilde.

Örnsköldsviks kommun

Anna-Britta Åkerlind (C)
Kommunstyrelsens ordförande